

Asia: VN/6802/2020

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi

1) Kommentit arviomuistiossa esitetystä tulevaisuuden visiosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue katsoo, että muistiossa esitetty tulevaisuuden visio on perusteltu ja rakentuu meneillään olevien kehityskulkujen varaan.

Yhteiskunnan digitalisoitumiskehitys korostaa sähköisessä ympäristössä toimimisen tärkeyttä tapana osallistua yhteiskuntaan. Niin julkiset kuin yksityiset palvelut ovat yhä kattavammin saatavissa sähköisinä ja sähköinen asiointi on jo pääasiallinen asiointitapa monissa palveluissa. Vastaavasti käyntiasiointimahdollisuuksia varsinkin monissa yksityisissä palveluissa on vähennetty.

Merkittävä osa sähköisistä palveluista edellyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista. Vahvan sähköisen tunnistamisen käytön voidaan vielä odottaa kasvavan tietoturva- ja tietoturvavaatimusten tiukentumisen myötä ja kun esim. henkilötunnuksen käyttöä tunnistautumisen välineenä pyritään vähentämään.

Mahdollisuus sähköisten palveluiden täysimääräiseen käyttöön on yhtä vahvemmin edellytys täysipainoiselle osallistumiselle yhteiskuntaan. Mahdollisuus toimimiseen sähköisessä ympäristössä ja tähän liittyen oikeus vahvaan sähköiseen tunnistautumiseen tulee nykytilanteessa nähdä yksilön varsin perustavaa laatua olevana oikeutena. Sen voidaan nyky maailmassa perustellusti katsoa rinnastuvan yksilön oikeuteen saada passi tai henkilökortti fyysisessä toimintaympäristössä tunnistautumista varten.

Suomessa vahva sähköinen tunnistaminen on tähän saakka perustunut yksityisten palveluntarjoajien tarjoamiin tunnisteisiin, pääasiassa pankkitunnuksiin. Järjestelmä on ollut kohtuullisesti toimiva ratkaisu tilanteessa, jossa sähköinen asiointi ei vielä ole ollut pääasiallinen tai ainoa tapa käyttää

monia palveluita ja jossa ei ole ollut tarjolla julkisen vallan takaamaan kattavaa tunnistautumisvälinettä. Järjestelmässä on kuitenkin tämän päivän vaatimusten näkökulmasta myös merkittäviä puutteita.

Sähköinen tunnistautuminen on ollut sidoksissa asiakkuuteen, eivätkä nämä asiakkuudet ole olleet yhdenvertaisesti kaikkien saatavilla. Tätä on pyritty korjaamaan lainsäädännössä asetetuilla velvoitteilla, mutta tilanne ei edelleenkään ole näiltä osin tyydyttävä. Nykyisen järjestelmän laajentaminen myös esimerkiksi vasta Suomeen muuttamassa olevien ulkomaalaisten sähköiseen asiointiin olisi haasteellista.

Nykyisessä mallissa henkilö ei itse kontrolloi sitä, mitä tietoja hänestä välitetään eteenpäin. Tunnisteiden myöntäjä tulee ulkopuolisena jokaiseen tunnistautumistapahtumaan mukaan. Tämä ei ole tietosuojan kannalta toivottava tilanne.

Nykyinen ratkaisu on myöskin vahvasti kansallinen, eikä juurikaan toimi rajat ylittävässä asiointissa. Sähköinen asiointi on yhä enemmän globaalia, mutta yksityisten yritysten myöntämiin tunnistaisiin perustuvat tunnistusratkaisut eivät nauti kansainvälisesti sellaista asemaa kuin esimerkiksi valtion myöntämät passit ja henkilökortit.

SDP:n käsityksen mukaan kansainvälinen kehitys kulkee suuntaan, jossa yksilöllä itsellään odotetaan olevan vahvemmat keinot hallita itseään koskevia tietoja ja hän itse asiointitapahtumien yhteydessä voi päättää ja kontrolloida, mitä tietoja hänestä välitetään. Toinen kansainvälinen kehityssuunta on pyrkimys siihen, että yhä laajempi määrä henkilöä koskevaa tietoa olisi sähköisesti varmennettavissa. Tällöin tunnistautumisvälineistä tulee laajempia sähköisiä identiteetti- tai lupalompakoita, joissa erilaisia yksilöä koskevia tietoja ja todistuksia voidaan yhdistää hänen varmennettuun henkilöllisyyteensä ja näin todentaa suoraan sähköisessä asiointissa. Tällaisessa kehityksessä on tietosuojanäkökulmasta yhä korostetummin tarve sille, että henkilö itse on solmukohta, joka yhdistää tiedot, eikä mikään kolmas taho pääse käsittelemään yhdistettyä tietojen kokonaisuutta.

2) Kommentit arviomuistiossa esitettyyn toiminnalliseen ratkaisuun

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

SDP katsoo, että edellisen kohtaan annetussa vastauksessa mainituin perustein nykyinen vahvan tunnistautumisen järjestelmä ei enää ole riittävä. SDP tukee vahvasti muistiossa esitettyä sähköisen henkilöllisyyden mallia, jossa valtio takaa kaikille pohjidentiteetin sekä sen käyttämisen tarvittavan sähköisen välineen. Digitalisaatiokehityksen myötä vahvaa sähköistä tunnistautumista ei voida jättää pelkästään markkinatoimijoista riippuvaiseksi, vaan julkisen vallan on turvattava tähän kaikille mahdollisuus. Valtion takaamaa sähköistä identiteettiä voidaankin pitää 2020-luvun luontevana jatkeena valtion myöntämille passille ja henkilökortille.

SDP pitää myös perusteltuna, että kuvattu väline olisi mahdollisimman laajasti käytettävissä sähköiseen ja fyysiseen asiointiin. Mahdollisuus myös yksityisissä palveluissa asiointiin on yhtä olennainen osa yhteiskunnassa toimimista. Siksi valtion takaaman välineen on oltava tarjolla myös yksityisissä palveluissa käytettäväksi tunnistamisratkaisuksi.

Valtion rooli esitetyssä mallissa ei tarkoita tarvetta rajata markkinatoimijoiden mahdollisuuksia tarjota omia tunnistamisratkaisujaan. Erityisesti valtion varmentama sähköinen ydinidentiteetti ja sen päälle rakentuvat palvelut tarjoavat erinomaisen mahdollisuuden julkisen ja yksityisen yhteistyölle sekä monenlaisten uusien liiketoimintaratkaisujen kehittymiselle. Kattava ja vahva luottamusinfrastruktuuri on tärkeä koko vahvan ja kilpailukykyisen digitaalisen yhteiskunnan ja sen palveluiden kehitykselle. Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin on perusteltua edistää tätä tavoitetta yhdessä.

3) Kommentit arviomuistion sisältämästä oikeudellisesta arviosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

SDP pitää muistiossa esitettyjä juridisia arvioita lähtökohtaisesti oikeina. Henkilön rekisteri-identiteetin ylläpitäminen ja sen todentamisen tapojen tarjoaminen (kuten passi ja henkilökortti) ovat valtion toiminnan perinteistä ydinaluetta. Ei voida katsoa, että tämä valtion tehtävä olisi sidottu vain tiettyyn ajanhetkeen ja siinä vallitseviin olosuhteisiin ja välineisiin, vaan se muokkautuu yhteiskunnallisen ja mm. teknologisen kehityksen mukaan. Arviomuistiossa kuvatut välineet ovat valtion tehtävän luontevaa mukautumista yhteiskunnan digitalisoitumiseen. Julkisen palvelun tarjoaminen ei ole kilpailuoikeudellisessa mielessä taloudellista toimintaa, eikä EU:n kilpailuoikeudesta ole löydettävissä normia, joka estäisi tällaisen tai muunkaan julkisen palvelun tarjoamisen sillä perusteella, että vastaavissa palveluissa harjoitetaan liiketoimintaa. Kaikki laajentavat tai spekulatiiviset tulkinnat kilpailuoikeuden asettamista rajoituksista tuleekin torjua ja tulkinta perustaa olemassa olevaan normistoon ja sen tulkintakäytäntöön.

4) Muut kommentit

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Lampinen Tuula
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue - Puoluehallitus